

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 2018

253/2018

Äitiyslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan äitiyden toteamiseen ja vahvistamiseen sekä äitiyden kumoamiseen.

2 §

Äitiyden toteaminen synnyttämisen perusteella

Lapsen äiti on se, joka on synnyttänyt lapsen.

3 §

Äitiyden vahvistaminen hedelmöityshoitoon suostumisen perusteella

Jos lapsen synnyttäneelle on annettu hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 1 §:ssä tarkoitettua hedelmöityshoitoa ja lapsi on syntynyt hoidon tuloksena, naisen, joka yhteisymmärryksessä lapsen synnyttäneen kanssa antoi suostumuksen hedelmöityshoitoon, voidaan vahvistaa olevan lapsen synnyttäneen ohella lapsen äiti.

Vahvistusta ei kuitenkaan voida antaa, jos isyys lapseen nähden on isyyslain (11/2015) mukaisesti todettu tai vahvistettu tai se voidaan todeta tai vahvistaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu äitiys vahvistetaan maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä noudattaen, mitä jäljempänä 4 ja 5 luvussa säädetään.

2 luku

Äitiyden selvittäminen

4 §

Äitiyden selvittäminen

Äitiyden selvittämisen tarkoituksena on hankkia sellaisia tietoja, joiden nojalla voidaan vahvistaa, että lapsella on 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu äiti.

Lastenvalvojan tehtävänä on toimittaa äitiyden selvittäminen 18 vuotta nuoremman lapsen osalta, jos;

- 1) isyyden selvittämisen yhteydessä osoittautuu, että lapselle ei voida vahvistaa isää, mutta on aihetta olettaa, että lapselle voidaan vahvistaa toinen äiti;
- 2) se, joka katsoo olevansa lapsen 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu äiti, sitä vaatii;
- 3) lapsen synnyttänyt äiti sitä vaatii;
- 4) lapsen synnyttänyt äiti ja mies, jonka isyys on todettu isyyslain 2 §:n nojalla, hyväksyvät sen, että äitiys selvitetään toisen naisen tunnustettua tai ilmoitettua aikovansa tunnustaa äitiytensä 13 §:n 3 momentin nojalla.

5 §

Äitiyden selvittämisen toimeenpanija

Jos äitiyden selvittämisen tarve todetaan isyyden selvittämisen yhteydessä, äitiyden selvittää sen kunnan lastenvalvoja, jossa isyyden selvittäminen on toimitettu.

Jos äitiyden selvittäminen tapahtuu muussa yhteydessä, äitiyden selvittää lapsen synnyttäneen äidin kotikunnan lastenvalvoja. Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta tai jos lapsen synnyttänyt äiti on kuollut taikka hänellä ei ole Suomessa kotikuntaa, äitiyden selvittää kuitenkin lapsen kotikunnan lastenvalvoja tai, jos lapsella ei ole täällä kotikuntaa, sen kunnan lastenvalvoja, jossa lapsi oleskelee.

Jos nainen haluaa tunnustaa äitiytensä eikä äitiyden selvittäminen kuulu minkään 1 tai 2 momentissa tarkoitettua kunnan lastenvalvojalle, äitiyden selvittää naisen kotikunnan lastenvalvoja.

Jos äitiyden selvittäminen ei 1–3 momentin mukaan kuulu minkään kunnan lastenvalvojalle, äitiyden selvittää Helsingin kaupungin lastenvalvoja.

6 §

Neuvottelu äitiyden selvittämiseksi

Saatuaan tiedon seikasta, jonka vuoksi äitiys on selvitettävä, lastenvalvojan on neuvotteltava lapsen synnyttäneen äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen ja, jos mahdollista, sen naisen kanssa, joka saattaa olla lapsen toinen äiti. Jos äitiyden selvittäminen perustuu 4 §:n 2 momentin 4 kohtaan, neuvotteluun on kutsuttava myös mies, jonka isyys on todettu isyyslain 2 §:n nojalla.

Jos äitiys on 14 §:n mukaisesti tunnustettu ennen lapsen syntymää, neuvottelu toimitetaan kuitenkin vain, jos lapsen synnyttänyt äiti, tunnustaja tai henkilö, joka katsoo olevansa tunnustajan sijasta lapsen vanhempi, viimeistään 30. päivänä lapsen syntymästä ilmoittaa lastenvalvojalle käsityksensä, että äitiyden tunnustanut ei ole lapsen äiti.

7 §

Neuvottelun toimittaminen ja velvollisuus pysyä totuudessa

Neuvottelussa pyritään saamaan ne tiedot, joiden avulla äitiys voidaan selvittää. Neuvottelun aluksi lastenvalvojan tulee selostaa äitiyden selvittämiseen liittyvät toimenpiteet sekä äitiyden vahvistamisen merkitys ja sen oikeusvaikutukset.

Tietoja antaessaan lapsen synnyttäneellä ja sillä, joka saattaa olla lapsen toinen äiti, sekä 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulla miehellä on velvollisuus pysyä totuudessa. Sama velvollisuus koskee myös tunnustamislausuman antamista, tunnustamisen hyväksymistä ja tunnustamisen johdosta toimitettua kuulemistä.

8 §

Lastenvalvojan oikeus saada tietoja

Lastenvalvojan oikeuteen saada tietoja äitiyden selvittämistä varten sovelletaan, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) säädetään.

9 §

Äitiyden selvittämisen keskeyttäminen

Äitiyden selvittäminen on keskeytettävä, jos 15 vuotta täyttänyt lapsi sitä vaatii.

Lastenvalvoja voi päättää, että äitiyden selvittäminen keskeytetään, jos:

- 1) on ilmeistä, ettei äitiyden vahvistamista varten ole saatavissa riittävästi tietoja;
- 2) nainen ei ole tunnustanut lasta ja on erityinen syy olettaa, että äitiyden selvittäminen ei olisi lapsen edun mukaista, eikä 15 vuotta täyttänyt lapsi vaadi äitiyden selvittämistä.

Keskeytetty äitiyden selvittäminen on aloitettava uudestaan:

- 1) lapsen synnyttäneen äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai äitinä itseään pitävän pyynnöstä, jos 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu keskeyttämisen edellytys ei enää täyty;
- 2) lapsen synnyttäneen äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai äitiyden tunnustaneen pyynnöstä, jos selvittämisen keskeyttäminen on perustunut 2 momentin 2 kohtaan.

10 §

Äitiyden selvittämisestä laadittava pöytäkirja

Lastenvalvojan on laadittava äitiyden selvittämisestä pöytäkirja. Pöytäkirjaan tulee merkitä kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä äitiyttä vahvistettaessa.

Jos neuvottelua äitiyden selvittämiseksi ei 6 §:n 2 momentin mukaan ollut toimitettava, äitiyden selvittämisestä laadittava pöytäkirja sisältää ainoastaan:

- 1) tiedon siitä, että kukaan 6 §:n 2 momentissa mainituista henkilöistä ei ole määräajassa ilmoittanut käsitystään siitä, että äitiyden tunnustanut nainen ei ole lapsen äiti;
- 2) lastenvalvojan lausuman siitä, että hänen tiedossaan olevien seikkojen nojalla ei ole aihetta epäillä, että joku muu kuin tunnustaja olisi lapsen toinen vanhempi.

Lapsen synnyttäneellä äidillä, 15 vuotta täyttäneellä lapsella ja sillä, jolla on 25 §:n 2 momentin mukainen kanneoikeus, on pyynnöstä oikeus saada tieto äitiyden selvittämisestä laaditusta pöytäkirjasta kokonaisuudessaan sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetään.

11 §

Tunnustamistilaisuuden varaaminen ja kanteen nostaminen

Lastenvalvojan on varattava naiselle tilaisuus tunnustaa äitiytensä, jos hän katsoo, että saadun selvityksen valossa voidaan pitää todistettuna, että nainen on lapsen äiti.

Jos nainen ei tunnusta äitiyttä eikä lapsi ole täyttänyt 18 vuotta, lastenvalvoja ajaa lapsen puolesta kannetta äitiyden vahvistamiseksi siten kuin 5 luvussa säädetään.

12 §

Muutoksenhaku

Lapsen synnyttänyt äiti, 15 vuotta täyttänyt lapsi ja nainen, joka katsoo olevansa lapsen toinen äiti, saa hakea muutosta äitiyden selvittämisen keskeyttämisestä tai sen uudelleen aloittamisesta koskevaan lastenvalvojan päätökseen valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Edellä mainitut ja lastenvalvoja saavat

hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Äitiyden vahvistamista koskevan kanteen nostamisesta säädetään 25 §:ssä. Lastenvalvojan 9 §:n nojalla antamaan päätökseen on liitettävä tieto kanneoikeudesta ja siihen liittyvästä määräajasta.

3 luku

Äitiyden tunnustaminen

13 §

Tunnustamisen edellytykset

Joka katsoo olevansa lapsen äiti 3 §:n 1 momentin nojalla, voi tunnustaa äitiyden siten kuin jäljempänä säädetään.

Jollei 3 momentissa toisin säädetä, äitiyden tunnustaminen ei voi koskea lasta, jolla on jo isä tai 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu äiti eikä lasta, jonka osalta isyys voidaan vahvistaa. Tunnustaa ei myöskään voida lasta, joka on adoptoitu.

Tunnustaa voidaan kuitenkin lapsi, jonka osalta isyys on todettu isyyslain 2 §:n nojalla, jos ne, joiden hyväksyminen isyyslain 19 §:n nojalla tarvitaan, hyväksyvät tunnustamisen. Kun tunnustaminen vahvistetaan maistraatissa, isyyslain 2 §:n nojalla todettu isyys kumoutuu.

Mitä isyyslain 15 §:n 3 momentissa säädetään isyyden tunnustamisesta lapsen kuoleman jälkeen, sovelletaan myös äitiyden tunnustamiseen.

14 §

Äitiyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Nainen voi ennen lapsen syntymää annettavalla ilmoituksella tunnustaa olevansa syntävän lapsen 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu äiti siten kuin jäljempänä säädetään.

Tunnustajan on annettava ilmoitus henkilökohtaisesti ja raskaana olevan läsnä ollessa terveydenhoitajalle tai kättilölle sen kunnan äitiysneuvolassa tai neuvolapalveluita kunnan toimeksiannosta tuottavassa yksityisessä terveydenhuollon toimintayksikössä, jossa perheelle on annettu raskaudenaikaisia neuvolapalveluita. Ennen tunnustamisen vastaanottamista osapuolille on selvitettävä tunnustamisen merkitys ja oikeusvaikutukset.

Tunnustamislausema, jota 2 momentissa tarkoitetaan, voidaan antaa myös raskaana olevan kotikunnan lastenvalvojalle hänen esitettyä todistuksen raskaudestaan. Tällöin noudatetaan, mitä 2 momentissa säädetään.

Terveydenhoitajan, kättilön tai lastenvalvojan, jota 2 ja 3 momentissa tarkoitetaan, on kieltäydyttävä ottamasta vastaan tunnustamista, jos:

- 1) raskaana oleva vastustaa tunnustamista;
- 2) tunnustajan tai raskaana olevan henkilöllisyyttä ei ole luotettavasti selvitetty;
- 3) on syytä epäillä, ettei tunnustajaa voida vahvistaa lapsen äidiksi; tai
- 4) on syytä epäillä, että raskaana oleva tai tunnustaja ei mielentilansa, kielivaikeuksien tai muun syyn vuoksi kykene ymmärtämään tunnustamisen merkitystä.

Tunnustamisesta laadittavasta asiakirjasta säädetään 20 §:ssä. Raskaana olevan hyväksyttyä tunnustamisen kirjallisesti asiakirja on viipymättä toimitettava sen kunnan lastenvalvojalle, jolle äitiyden selvittäminen 5 §:n mukaan kuuluu.

Terveydenhoitajaan ja kättilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan 2 momentissa tarkoitettua tehtävää silloinkin, kun hän ei ole palvelussuhteessa kuntaan tai kuntayhtymään.

15 §

Tunnustamisen peruuttaminen, kiistäminen ja vaikutuksettomuus

Joka on 14 §:n nojalla tunnustanut äitiytensä, voi peruuttaa tunnustamisensa ilmoittamalla siitä kirjallisesti äitiyden selvittämisestä huolehtivalle lastenvalvojalle viimeistään 30. päivänä lapsen syntymästä.

Lapsen synnyttänyt äiti tai se henkilö, joka katsoo olevansa tunnustajan sijasta lapsen vanhempi, voi 1 momentissa säädetyin tavoin ilmoittaa käsityksensä siitä, että lapsen tunnustanut ei ole lapsen äiti.

Tunnustaminen, jota 14 §:ssä tarkoitetaan, on vaikutukseton, jos Suomen viranomaisilla ei silloin, kun äitiyden selvittäminen lapsen synnyttyä alkaa, ole 42 §:n perusteella toimivaltaa äitiyttä koskevassa asiassa.

16 §

Äitiyden tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen

Nainen voi tunnustaa 3 §:n 1 momentin mukaisen äitiytensä lapsen syntymän jälkeen ilmoittamalla henkilökohtaisesti 2 momentissa tarkoitettulle tunnustamisen vastaanottajalle olevansa lapsen äiti. Vastaanottajan on ennen tunnustamista selvitettävä hänelle tunnustamisen merkitys ja oikeusvaikutukset.

Äitiyden tunnustamisen ottaa vastaan viranomainen, joka isyyslain 18 §:n 2 momentin mukaan voi ottaa vastaan isyyden tunnustamisen. Joka avioliittoa solmittaessa haluaa tunnustaa olevansa kihlakumppaninsa lapsen äiti, voi antaa tunnustamislauseman myös vihkijälle. Äitiyden tunnustamisesta laadittavasta asiakirjasta säädetään tämän lain 20 §:ssä.

Mitä isyyslain 18 §:n 3 momentissa säädetään tunnustamisesta laaditun asiakirjan lähettämisestä ja 4 momentissa tunnustamislauseman antamisesta vieraassa valtiossa, sovelletaan myös äitiyden tunnustamiseen.

17 §

Tunnustamisen hyväksyminen

Mitä isyyslain 19 §:ssä säädetään isyyden tunnustamisen hyväksymisestä, sovelletaan myös äitiyden tunnustamisen hyväksymiseen.

18 §

Kuuleminen

Lastenvalvojan on varattava tilaisuus tulla kuulluksi tunnustamisen johdosta:

- 1) lapsen synnyttäneelle äidille, jollei hän ole 14 §:n tai 17 §:n nojalla sovellettavaksi tulevan isyyslain 19 §:n 1 momentin mukaisesti hyväksynyt tunnustamista;
- 2) lapsen huoltajalle, jos se on hankaluudetta järjestettävissä;
- 3) tunnustajan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos tunnustaja on alaikäinen.

Lastenvalvoja voi kuulla muitakin kuin 1 momentissa tarkoitettuja henkilöitä, jos se on asian selvittämiseksi tarpeen. Kuulla voidaan suullisesti tai kirjallisesti. Kuulla voi myös se, joka 16 §:n 2 momentin mukaan voi ottaa vastaan tunnustamisen.

19 §

Henkilöllisyyden toteaminen

Edellä 14 tai 16 §:ssä tarkoitettun tunnustamislauseman, 17 §:ssä tarkoitettun hyväksymisen tai 18 §:ssä tarkoitettun suullisen kuulemisen vastaanottajan tulee todeta tunnusta-

mislausuman tai hyväksymisen antajan tai kuultavan henkilöllisyys henkilöllisyystodistuksen perusteella tai muulla tähän verrattavalla, luotettavalla tavalla.

20 §

Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä laadittava asiakirja

Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä on laadittava asiakirja. Asiakirja on päivättävä ja siihen merkitään lapsen, lapsen synnyttäneen äidin ja tunnustajan yksilöintitiedot. Asiakirjan allekirjoittavat äitiytensä tunnustanut ja tunnustamisen vastaanottaja. Jos jonkun tulee hyväksyä tunnustaminen, hyväksyjän ja hyväksymisen vastaanottajan on allekirjoitettava asiakirja.

Jollei lapsi, lapsen synnyttänyt äiti tai aviomies, jonka tulee hyväksyä tunnustaminen, ole todistettavasti saanut tietoa tunnustamislausuman antamisesta ja heidän olinpaikkansa on tunnettu, lastenvalvojan on annettava heille tieto tunnustamisesta postitse saantitodistusta vastaan.

21 §

Asiakirjojen toimittaminen maistraatille

Kun äitiyden selvittäminen on toimitettu ja äitiys on tunnustettu, tulee äitiyden selvittäneen lastenvalvojan toimittaa äitiyden selvittämisestä tehty pöytäkirja ja tunnustamista koskevat asiakirjat 23 §:ssä tarkoitetulle maistraatille.

4 luku

Äitiyden vahvistaminen maistraatissa

22 §

Maistraatin toimivalta

Äitiys, jota 3 §:n 1 momentissa tarkoitetaan, vahvistetaan maistraatissa, jos nainen on tunnustanut äitiytensä 3 luvussa säädetyin tavoin ja hänen äitiyttään voidaan pitää selvitettyinä äitiyden selvittämisestä laaditun pöytäkirjan perusteella.

Jos nainen on 14 §:ssä säädetyin tavoin tunnustanut äitiytensä, äitiys voidaan vahvistaa, vaikka nainen olisi kuollut ennen lapsen syntymää.

23 §

Alueellisesti toimivaltainen maistraatti

Äitiyden vahvistaa se maistraatti, jonka toimialueella lastenvalvoja toimii.

Mitä isyyslain 27 §:n 2 momentissa säädetään maistraattien toimivallasta isyyden vahvistamista koskeissa asioissa, koskee myös äitiyden vahvistamista koskevia asioita.

24 §

Äitiysasian käsittely maistraatissa ja muutoksenhaku

Äitiyden vahvistamista koskevan asian käsittelyyn maistraatissa sovelletaan hallintolakia (434/2003). Jos asiassa ei ole menetelty kuten tämän lain 3 luvussa säädetään, asiakirjat ovat puutteelliset tai äitiyskysymystä ei ole riittävästi selvitetty, maistraatti voi pyytää lastenvalvojaa täydentämään asiakirjoja tai hankkimaan tarpeellista saatavilla olevaa lisäselvitystä.

Maistraatin päätökseen ei saa hakea muutosta. Päätökseen on liitettävä tieto 25 §:ssä tarkoitetusta kanneoikeudesta ja 26 §:n 2 momentissa tarkoitetusta määräajasta. Sen lisäksi

si, mitä hallintolain 54 §:ssä säädetään tiedoksiantovelvollisuudesta, maistraatin on annettava päätös tiedoksi lastenvalvojalle.

5 luku

Äitiyden vahvistamista koskeva oikeudenkäynti

25 §

Kanneoikeuden edellytykset ja asianosaiset

Lapsi, jonka osalta isyyttä ei ole lapsen synnyttäneen äidin avioliiton perusteella todettu eikä maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä vahvistettu, voi vaatia 3 §:n 1 momentissa tarkoitetun äitiyden vahvistamista nostamalla kanteen äidiksi otaksumaansa vastaan. Jos se, jota vastaan kanne olisi nostettava, on kuollut, kanne nostetaan hänen oikeudenomistajiaan vastaan.

Sillä, joka katsoo olevansa lapsen äiti 3 §:n 1 momentin nojalla, on oikeus nostaa äitiyden vahvistamista koskeva kanne lasta vastaan, jollei maistraatti ole vahvistanut äitiyttä ja siihen on muu syy kuin se, ettei 17 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä ole saatu.

Jos se, jonka äitiydestä on kysymys, kuolee kanteen ollessa vireillä, hänen oikeudenomistajansa tulevat hänen sijaansa.

26 §

Kanneoikeuden rajoitukset

Kannetta äitiyden vahvistamiseksi ei voida ajaa, jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta ja vastustaa äitiyden vahvistamista. Kannetta ei voida panna vireille eikä asian käsittelyä jatkaa, jos lapsi on kuollut.

Sen, joka katsoo olevansa lapsen äiti, on pantava kanne vireille vuoden kuluessa siitä päivästä, jona hän sai tiedon 25 §:n 2 momentissa tarkoitetusta maistraatin päätöksestä.

27 §

Lapsen puhevallan käyttäminen

Äitiyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä alaikäisen lapsen puhevaltaa käyttää lastenvalvoja, joka on 5 §:n nojalla selvittänyt äitiyden. Lastenvalvojalla ei kuitenkaan ole puhevaltaa, jos Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta perustuu muuhun kuin 42 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun seikkaan.

Mitä isyyslain 31 §:n 2–4 momentissa säädetään lapsen puhevallan käyttämisestä, kuulemistilaisuuden varaamisesta ja oikeusavusta isyyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä, sovelletaan myös äitiyden vahvistamista koskevassa asiassa.

28 §

Vastaajaksi haastaminen ja haasteen tiedoksianto

Jos lapsi vaatii äitiyden vahvistamista, vastaajaksi tulee haastaa se, jonka voidaan olettaa olevan lapsen 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu äiti.

Jos 1 momentissa tarkoitettuja mahdollisia äitejä on useita, heidät tulee haastaa vastaajiksi samaan oikeudenkäyntiin.

Jos kannetta ajetaan 25 §:n 2 momentin nojalla lasta vastaan, vastaajiksi voidaan haastaa myös ne, jotka kantajan ohella voivat tulla kysymykseen lapsen äitinä.

Mitä isyyslain 33 §:ssä säädetään haasteen tiedoksiannosta isyyttä koskevassa asiassa, sovelletaan myös äitiyttä koskevassa asiassa.

29 §

Äitiyden selvittämisestä laaditun pöytäkirjan tiedoksianto

Kantajan tulee liittää äitiyden selvittämisestä laadittu pöytäkirja haastehakemukseen, jos äitiys on lain mukaan pitänyt selvittää. Jos pöytäkirjaa ei ole liitetty haastehakemukseen, tuomioistuimen tulee pyytää pöytäkirja lastenvalvojalta.

30 §

Oikeuspaikka

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta äitiyden vahvistamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Kun äitiyden vahvistamista koskeva asia on vireillä toimivaltaisessa tuomioistuimessa, ei saman lapsen äitiyskysymystä saa tutkia toisessa tuomioistuimessa. Tuomioistuimen on tällöin siirrettävä asia siihen tuomioistuimeen, jossa asia on jo vireillä.

31 §

Kanteen peruuttaminen

Kun äitiyden vahvistamista koskevaa kannetta ajetaan useampaa kuin yhtä mahdollista äitiä vastaan, kantaja voi peruuttaa kanteen jonkun vastaajan osalta, jos tämä ei vastusta kanteen peruuttamista. Kanne voidaan peruuttaa kuitenkin vain, jos tuomioistuin kuultuaan muita vastaajia tähän suostuu. Tuomioistuimen on tällöin jätettävä asia kyseistä vastaajaa koskevalta osalta sillensä.

32 §

Näytön hankkiminen

Tuomioistuimen on omasta aloitteestaan määrättävä hankittavaksi kaikki se selvitys, minkä se katsoo asian ratkaisemisen kannalta tarpeelliseksi. Jos oikeudenkäynnissä esiin tulleiden seikkojen perusteella on aihetta olettaa, että joku, joka ei ole asianosaisena, on lapsen vanhempi, tuomioistuin voi varata hänelle tilaisuuden tulla kuulluksi. Tuomioistuin voi myös kehottaa lastenvalvojaa täydentämään äitiyden selvittämistä.

33 §

Muutoksenhaun käsittely

Jos kantaja tai vastaaja hakee muutosta äitiydestä annettuun tuomioon, muutoksenhakutuomioistuin voi käsitellä asian myös sellaisen asianosaisen osalta, jota muutoksenhaku ei koske.

6 luku

Äitiyden kumoaminen

34 §

Äitiyden kumoamisen perusteet

Äitiys, joka on maistraatin päätöksellä vahvistettu, on tuomioistuimen päätöksellä kumottava, jos on selvitetty, ettei äidiksi vahvistetun ja lapsen välillä ole 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua suhdetta.

35 §

Äitiyden kumoamista koskevan asian asianosaiset

Äitiyden kumoamista koskevan kanteen saa nostaa lapsi, lapsen synnyttänyt äiti tai se, jonka äitiys on maistraatin päätöksellä vahvistettu.

Kanne on nostettava niitä 1 momentissa mainittuja henkilöitä vastaan, joilla kantajan ohella on oikeus kanteen nostamiseen.

Jos asianosainen kuolee oikeudenkäynnin kestäessä, hänen oikeudenomistajansa tulevat hänen sijaansa.

36 §

Kanneoikeuden rajoitukset

Mitä isyyslain 42 §:n 1 momentissa säädetään lapsen kanneoikeuden käyttämisestä isyyden kumoamista koskevassa asiassa, sovelletaan myös äitiyden kumoamista koskevassa asiassa.

Äitiytensä tunnustaneella ei ole oikeutta nostaa kannetta, jos hän saatuaan tietää seikoista, joiden perusteella hänellä on ollut aihetta epäillä, että lapsi ei ole saanut alkuaan 3 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla ja tarkoitetuissa olosuhteissa, on lapsen syntymän jälkeen kirjallisesti ilmoittanut, että lapsi on hänen. Lapsen synnyttäneellä äidillä ei ole oikeutta nostaa kannetta, jos hän on kirjallisesti hyväksynyt edellä tarkoitettun ilmoituksen.

37 §

Kuoleman vaikutus kanneoikeuteen ja vastaajan puhevallan käyttöön

Kannetta äitiyden kumoamiseksi ei voida panna vireille, jos lapsi on kuollut.

Kannetta äitiyden kumoamiseksi ei voida panna vireille sellaisen 35 §:ssä tarkoitetun asianosaisen puolesta, joka on kuollut. Äidiksi vahvistetun kuoltua hänen puolisonsa ja perillisansä voivat kuitenkin panna kanteen vireille siten kuin 38 §:n 3 momentissa säädetään.

Jos se, jonka äitiys on maistraatin päätöksellä vahvistettu, on kuollut, vastaajaksi on haastettava hänen oikeudenomistajansa. Jos lapsen synnyttänyt äiti on kuollut, hänen oikeudenomistajiaan ei haasteta vastaajiksi.

38 §

Määräaika kanteen nostamiselle

Lapsen synnyttäneen äidin ja sen, jonka äitiys on maistraatin päätöksellä vahvistettu, on pantava äitiyden kumoamista koskeva kanne vireille kahden vuoden kuluessa siitä, kun äitiys on vahvistettu.

Kanne voidaan tutkia, vaikka se olisi pantu vireille määräajan päättymisen jälkeen, jos 1 momentissa tarkoitettulla kantajalla on ollut laillinen este tai hän näyttää muun erittäin painavan syyn, jonka vuoksi kannetta ei ole aikaisemmin nostettu. Kanne on kuitenkin jätettävä tutkimatta, jos sitä ei ole nostettu viipymättä sen jälkeen, kun syy kanteen nostamatta jättämiselle oli poistunut.

Jos se, jonka äitiys on maistraatin päätöksellä vahvistettu, on kuollut menettämättä kanneoikeuttaan, on eloon jääneellä puolisollla sekä jokaisella, joka lapsen ohella tai lapsen jälkeen on vainajan lähin perillinen, oikeus nostaa kanne vuoden kuluessa kuolemasta tai, jos vainajalla vielä olisi ollut käytettävissään pitempi aika kanteen nostamiseen, tuon ajan kuluessa.

Oikeuspaikka

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta äitiyden kumoamista koskevassa asiassa säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Oikeudenkäyntimenettely

Äitiyden kumoamista koskevaan oikeudenkäyntiin sovelletaan, mitä 28 §:n 4 momentissa ja 32 §:ssä säädetään.

Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

Äitiyden määräytyminen välittömästi lain nojalla

Äitiys määräytyy välittömästi lain nojalla Suomen lain mukaan, jos sillä, jonka äitiydestä on kysymys:

1) on lapsen syntymän aikaan tai lapsen syntymää edeltäneen vuoden aikana ollut asuinpaikka Suomessa; tai

2) ei lapsen syntymän aikaan ole asuinpaikkaa missään valtiossa ja hän oleskelee tuolloin Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana.

Muissa kuin 1 momentissa mainituissa tapauksissa äitiys määräytyy välittömästi lain nojalla sen valtion lain mukaan, jota on sovellettava siinä valtiossa, jossa:

1) sillä, jonka äitiydestä on kysymys, on lapsen syntymän aikaan asuinpaikka; tai

2) se, jonka äitiydestä on kysymys, oleskelee tai on turvapaikanhakijana, jos hänellä ei tuolloin ole asuinpaikkaa missään valtiossa.

Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta

Suomen viranomaiset ovat toimivaltaisia äitiyttä koskevassa asiassa, jos:

1) lapsella on Suomessa asuinpaikka;

2) lapsella ei ole asuinpaikkaa missään valtiossa, mutta hän oleskelee Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana;

3) vastaajalla tai ainakin yhdellä heistä on tai viimeksi ennen kuolemaansa oli Suomessa asuinpaikka;

4) vastaajalla ei ole asuinpaikkaa missään valtiossa, mutta hän oleskelee tai viimeksi ennen kuolemaansa oleskeli Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana; taikka

5) asiaa ei voida ratkaista siinä vieraassa valtiossa, jossa lapsella tai sillä, jonka äitiydestä on kysymys, on tai viimeksi ennen kuolemaansa oli asuinpaikka ja asian ratkaisemiselle Suomessa on erityinen syy.

Äitiyden selvittämistä ja tunnustamista koskevassa asiassa Suomen viranomaiset ovat sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, toimivaltaisia, jos sillä, joka haluaa tunnustaa äitiytensä:

1) on Suomessa asuinpaikka; taikka

2) ei ole asuinpaikkaa missään valtiossa, mutta hän oleskelee Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana.

Äitiyden selvittämistä 2 luvussa säädettyin tavoin ei kuitenkaan toimiteta, jos Suomen viranomaisten toimivalta perustuu ainoastaan 1 momentin 3 tai 4 kohtaan.

43 §

Vieraassa valtiossa vireillä olevan asian vaikutus

Jos vieraan valtion viranomaisessa on vireillä äitiyttä koskeva asia ja on ilmeistä, että asiassa annettava päätös tunnustetaan Suomessa, Suomen viranomaisen on keskeytettävä saman, täällä myöhemmin vireille tulleen asian käsittely, kunnes on selvitetty, tunnustetaanko vieraassa valtiossa annettu päätös täällä.

Suomen viranomainen voi kuitenkin olla keskeyttämättä asian käsittelyä tai jatkaa keskeytetyn asian käsittelyä, jos osoitetaan, että ratkaisun saaminen muutoin kohtuuttomasti viivästyisi.

44 §

Sovellettava laki

Äitiyttä koskevassa asiassa sovelletaan Suomen lakia, jollei 41 §:stä muuta johdu.

45 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen

Äitiydestä vieraassa valtiossa annettu päätös, joka on voimassa siinä valtiossa, tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta.

Vieraassa valtiossa annettua päätöstä ei kuitenkaan tunnusteta, jos:

1) päätöksen antaneen vieraan valtion viranomaisen toimivalta ei ole perustunut kenenkään osapuolen asuin- tai kotipaikkaan, kansalaisuuteen tai muuhun sellaiseen liittymään, joka huomioon ottaen viranomaisella olisi ollut perusteltu syy ottaa asia käsiteltäväkseen;

2) päätös on annettu pois jäänyttä vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu tiedoksi pois jääneelle niin hyvissä ajoin ja sillä tavalla, että hän olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa;

3) päätös on ristiriidassa sellaisen Suomessa annetun äitiyttä koskevan päätöksen kanssa, jota koskeva oikeudenkäynti on tullut vireille ennen ulkomailla annettuun päätökseen johtanutta oikeudenkäyntiä;

4) päätös on ristiriidassa sellaisen vieraassa valtiossa aikaisemmin annetun äitiyttä koskevan päätöksen kanssa, joka tunnustetaan Suomessa; taikka

5) päätös on vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita.

Päätös, jolla joku on vahvistettu äidiksi lapsen synnyttäneen sijasta, voidaan tunnustaa ainoastaan, jos se:

1) on annettu valtiossa, jossa sillä, joka on vahvistettu äidiksi, on lapsen syntymän aikaan asuinpaikka ja jossa hän on asunut keskeytyksettä vähintään vuoden välittömästi ennen lapsen syntymää; tai

2) tunnustetaan siinä valtiossa, jossa sillä, joka on vahvistettu äidiksi, on lapsen syntymän aikaan asuinpaikka ja jossa hän on asunut keskeytyksettä vähintään vuoden välittömästi ennen lapsen syntymää.

Päätöksenä, jota 1–3 momentissa tarkoitetaan, pidetään tuomioistuimen ja muun viranomaisen päätöstä sekä oikeustoimen vahvistamista tai rekisteröintiä, jos lapsen ja naisen välistä suhdetta pidetään tällaisen toimenpiteen seurauksena äitiyssuhteena tai äitiyssuhteen katsotaan tällaisen toimenpiteen vuoksi lakanneen siinä valtiossa, jossa rekisteröinti tai muu toimenpide on suoritettu.

46 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistaminen

Helsingin käräjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko vieraassa valtiossa äitiydestä annettu päätös Suomessa.

Asiaa käsiteltäessä käräjäoikeuden on varattava lapselle, isälle, äidille tai jollekulle muulle tilaisuus tulla kuulluksi, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi ja kuultavan olinpaikka on vaikeuksitta selvitettävissä.

47 §

Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus

Vieraan valtion lain säännös on jätettävä huomiotta, jos sen soveltaminen johtaisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen.

8 luku

Erinäiset säännökset

48 §

Lapsen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen

Mitä 9 §:ssä ja 26 §:n 1 momentissa sekä 17 §:n nojalla sovellettavaksi tulevassa isyyslain 19 §:n 2 momentissa säädetään 15 vuotta täyttäneen lapsen mielipiteen vaikutuksesta asiaan, ei sovelleta, jos lapsi ei mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene ymmärtämään asian merkitystä.

49 §

Perättömän lausuman antaminen äitiysasiassa

Joka äitiyden selvittämisen yhteydessä, tunnustaessaan äitiyden, tunnustamisen vuoksi tapahtuneessa kuulemisessa tai hyväksyessään tunnustamisen tahallaan antaa viranomaiselle väärän tiedon, joka osaltaan johtaa siihen, että äitiys vahvistetaan virheellisesti, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *perättömän lausuman antamisesta äitiysasiassa* sakkoon.

50 §

Käsittelyn kiireellisyys

Äitiyden selvittämistä, vahvistamista ja kumoamista koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisinä.

51 §

Virka-apu

Lastenvalvoja on pyynnöstä velvollinen antamaan virka-apua toisen kunnan lastenvalvojalle äitiyden selvittämisessä ja vahvistamisessa lastenvalvojalle kuuluvissa tehtävissä. Tällöin lastenvalvoja on velvollinen myös edustamaan toista lastenvalvojaa käsiteltäessä tämän toimeen kuuluvaa asiaa toimialueensa tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona.

52 §

Lain soveltaminen eräissä tapauksissa

Jos lapsella tämän lain nojalla on kaksi äitiä:

1) sovellettaessa kotikuntalain (201/1994) 2 ja 6 a §:ää lapsen synnyttäneeseen äitiin sovelletaan, mitä mainituissa pykälissä säädetään äidistä, ja tämän lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun äitiin sovelletaan, mitä mainituissa pykälissä säädetään isästä;

2) etu- ja sukunimilain (946/2017) 28 §:n 2 momentin 4 kohtaa sovelletaan myös, jos äitiys kumotaan tämän lain nojalla.

53 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin:

1) maistraatin toimintatavoista, kun äitiys on vahvistettu maistraatin päätöksellä;

2) henkilöllisyyden toteamiseksi hyväksyttävistä asiakirjoista.

Oikeusministeriön asetuksella säädetään niistä äitiyden selvittämiseen, tunnustamiseen ja vahvistamiseen liittyvistä asiakirjoista, jotka annetaan asianomaiseen tarkoitukseen vahvistetuilla lomakkeilla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vahvistaa käytettävien lomakkeiden kaavat.

54 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2019.

Lain 2 §:ää ja 7 lukua sovelletaan myös silloin, kun lapsi on syntynyt ennen lain voimaantuloa. Lain muita säännöksiä sovelletaan, jos 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu suostumus hedelmöityshoitoon on annettu lain voimaantulon jälkeen.

Helsingissä 20 päivänä huhtikuuta 2018

Tasavallan Presidentti

Sauli Niinistö

Oikeusministeri Antti Häkkänen